

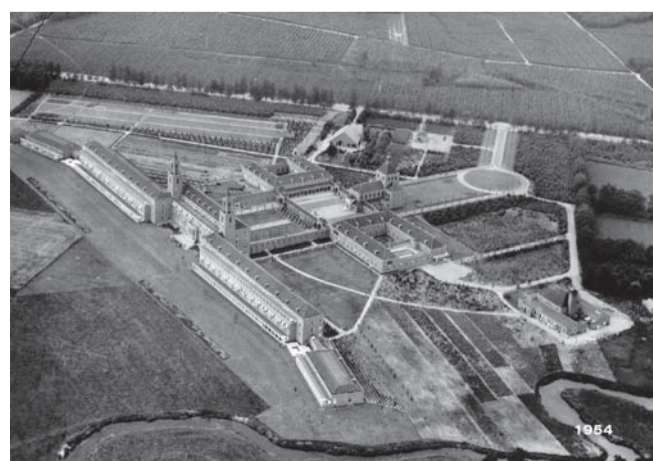
De Klokkenberg, een monument van zorg (1943-2000)

Het gebouw

Het gebouw heeft een opvallende plattegrond met aan de zuidzijde het hoofdgebouw. Dit gaat aan de westkant over in het verpleeggebouw voor vrouwen en aan de oostzijde in het verpleeggebouw voor mannen. Aan de noordzijde van het hoofdgebouw bevindt zich een binnenplaats met aan beide zijden galerijen. Deze leiden naar een zusterhuis (klooster) aan de westzijde en een economiegebouw (met de keukens en dergelijke) aan de oostzijde. Tussen beide carrévormige gebouwen bevindt zich een tweede binnenplaats die aan de zuidzijde door een galerij en aan de noordzijde door de kapel wordt afgesloten.

De architecten waren Cornelis Hubertus de Bever en Cornelis Marie van Moorsel Pzn. De architectonische hoofdvorm moet waarschijnlijk aan De Bever toegeschreven worden. Van Moorsel zal vooral de hand hebben gehad in de lay-out van het complex. Het gebouwencomplex heeft een hoge, bovenregionale architectuur-historische waarde als voorbeeld van een bakstenen sanatorium. De verzorgd gedetailleerde architectuur is traditionalistisch in de stijl van de Delftse school.

De zuidgevel van het hoofdgebouw is verlevendigd met een uitspringend gebogen muurvlak ter plaatse van de entreehal. In dit muurvlak zijn glas-in-lood vensters opgenomen, vervaardigd door M. de Leeuw. Op de hoeken van de zuidgevel bevinden zich vierkante hoektorens. Het sanatorium is van een imposante samenhangende stedenbouwkundige opzet waarvan er uit die tijd maar weinig vergelijkbare voorbeelden bekend zijn.

Het rooms-katholieke karakter van het complex blijkt overduidelijk uit de aanwezigheid van een kapel, die de grootte heeft van een flinke kerk. De kapel heeft een dominante rol in de architectuur van het gebouwencomplex door de grootteverhouding ten opzichte van de aangrenzende zusterhuizen en door de situering op de centrale as van symmetrie. Deze centrale positie wordt door de vormgeving van de oprit nog versterkt.

De gebouwen en terreinen van De Klokkenberg zijn met buitengewone zorgvuldigheid in het om- en onderliggende landschap ingepast. De gebouwen werden zodanig op het terrein geplaatst, dat de lange verpleegvleugels voor de tuberculosepatiënten georiënteerd zijn op het zuidoosten, met veel zon en een ruim en wijds uitzicht naar het open, agrarische landschap van de Mark. Het tuinontwerp is van de hand van J.T.P. Bijhouwer en vertegenwoordigt een hoge tuin- en landschapsarchitectonische en bijzondere historische waarde.

Reeds in 2001 heeft de gemeente Breda de waarde van de Klokkenberg onderkend en het complex aangewezen als monument.

Het ziekenhuis

In 1943 werden de eerste plannen uitgewerkt om ook in West Brabant een sanatorium voor de behandeling van longtuberculose patiënten op te richten. Over de verklaring van de oorsprong van de naamgeving De Klokkenberg zijn vele versies in omloop. Dat de noodklok in de veertiger jaren diende te luiden, daar was iedereen het over eens.

In het voorjaar van 1945 werd in Tilburg een noodsanatorium ingericht. Door de sterk verminderde fysieke weerstand, de slechte sociale omstandigheden in de crisistijd en de gevolgen van de Duitse bezetting moest er voor de patiënten zeer snel hulp geboden worden. Ondertussen is het bestuur naarstig op zoek naar een geschikte locatie voor een nieuw sanatorium. De keus viel op het 45 ha groot gelegen terrein aan de Galderseweg in Breda: *'...waar het terrein gelegen is in het dal van het riviertje de Mark, dat behalve de schoonheid van het Brabantse landschap bovendien een openheid bezit, die men maar zelden in deze provincie aantreft...'*

Samen met maatschappelijke instellingen en organisaties in de gezondheidszorg, heeft de Brabantse bevolking zich buitengewoon ingespannen om mede de benodigde gelden (het beroemde 1-miljoen-fonds) voor de nieuwbouw in Breda te verzamelen. In de beleving van de Brabanders is de Klokkenberg altijd diep verankerd geweest.

In het najaar van 1950 gaan de spaden in de grond en op 27 november 1951 is er de feestelijke eerste steenlegging. In december 1953 verhuisden patiënten en personeel vanuit Tilburg naar Breda. Een lange stoet trok, onder begeleiding van een politieagent op de motor, door het Markdal naar de nieuwe behuizing aan de Galderseweg. Op 29 juni 1954 werd voor 550 patiënten het modernste sanatorium van Nederland officieel geopend.

In de loop der jaren kwamen er steeds betere medicijnen om de tuberculose te behandelen en er komen zelfs bedden leeg te staan! Het Medisch Centrum De Klokkenberg zal zich in de loop der jaren als een multi-categoriaal ziekenhuis ontwikkelen:

- 1943 Sanatorium voor tuberculosepatiënten te Tilburg
- 1953 Sanatorium voor tuberculosepatiënten te Breda
- 1960 Centrum voor Epilepsie, Dr. Hans Berger Kliniek
- 1960 Long- en Astmacentrum, Schoondonck
- 1969 Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie, De Mark
- 1977 Centrum voor Allergologie-Immunologie
- 1979 Kliniek voor Thoraxchirurgie
- 2001 De klinieken worden bij verschillende Bredase zorginstellingen ondergebracht.

De toekomst

De Vitalis Zorggroep zal, met respect voor de historische architectuur en landschappelijke context, landgoed De Klokkenberg als woonzorgcomplex voor senioren gaan beheren.

*'Als eene Klokke Roeland
Luid ik in grooten nood
Edele Brabant were die
tegen de Witten Dood'*

Voor nadere informatie over het Medisch Centrum De Klokkenberg te Breda: www.klokkenberg.nl.

Dit informatiebord is in samenwerking met de gemeente Breda tot stand gekomen.

Vrienden van De Klokkenberg
Breda, 2007